

Gösta Adrian-Nilsson
: retrospektiv
utställning
1913-1953 :
september 1953 ...

Adrian-Nilsson, Gösta,

Vardagstryck

National Library
of Sweden

GAN

255

SVENSK-FRANSKA
KONSTGALLERIET

STOCKHOLM

Kungl. biblioteket

0 0000 000058441

KATALOG N:R 255

Gösta Adrian-Nilsson

Retrospektiv utställning

1913—1953

SEPTEMBER 1953

SVENSK-FRANSKA KONSTGALLERIET

ARSENALSGATAN 9
STOCKHOLM

STOCKHOLM 1931

Gösta Adrian-Nilsson

Historiska handlingar

1913-1931

SEPTEMBER 1931

STENSKA BOKFÖRLAGET

STOCKHOLM

På Biennalen i Venedig 1950 väckte de visningar, som ordnats av Kandinskys och Franz Marcs konst, särskild uppmärksamhet. Kretsen kring dem och konstsammanställningarna "Der Sturm" i Berlin och "Der blaue Reiter" i München var före första världskriget urhärden för en abstrakt konst, som nu håller på att återuppväckas men som i Sverige både då och senare kom att träda helt i skuggan för fauvismens och kubismens Paris. Ännu i dag är kännedomen om denna märkliga konstmiljö mycket obetydlig hos oss och lever kvar huvudsakligast som svaga reminiscenser av Kandinskys deltagande i Baltiska utställningen 1914 och hans separata framträdande i Gummesons konstskällare vid Strandvägen i Stockholm året därpå.

En enda svensk konstnär, Gösta Adrian-Nilsson, kom att stå i direkt kontakt med denna tyska konströrelse. Den isolering inom sin egen generation, som han utsatts för, har säkert sin förklaring i att han inte som de andra unga tog vägen direkt till Paris utan i likhet med många andra skåningar först for till Berlin, som på den tiden även andligt låg närmare hans hemstad Lund. Kontakten med Kandinskys måleri och dess frigörelse från det föreställande blev livsavgörande för GAN, och intresset för de italienska futuristerna, som vid den tiden var starkt i Tyskland, bidrog till att göra hans konst till en rörelsens konst med tonvikt på det dynamiska. Det första världskrigets år, som han tillbringande isolerad hemma i Sverige, bragte hans kaleidoskopiskt söndersprängda bildsyn till full utveckling, och ledde den fram till det icke föreställan-

de. Några tavlor, som han visade på Februarigruppens utställning i Liljevalchs 1919, betecknades i katalogen enbart som "Abstrakt I, II, III och IV". Det var första gången något sådant förekom i Sverige, och det väckte den gången till liv en storm, som våra dagars konkretister slipper segla i.

De sista åren av 10-talet hade GAN:s konst en starkt religiös inriktning. Han ville se gudsuppenbarelsen även i den moderna tidens livsyttringar, i maskinerna, stålkonstruktionerna och elektriciteten. Epoken kulminerade för hans del i verk sådana som "Skapelsen". "Industriarbetaren" och "Kristus uppenbarar sig över Eiffeltornet". Det sistnämnda bidrog till att under 20-talets första år stimulera en resa till Paris, där han ville söka ökad klarhet. GAN accepterade den franska kubismen. Han kom att bo i samma hus som Fernand Léger vid Rue Notre Dame des Champs, och den motiviska kubism med stålkonstruktioner, broar och tubformer, som utformats av denne, stämde helt överens med GAN:s egen inställning. Denna framförde han nu i en liten programskrift "Den gudomliga geometrien", som i flera avseenden föregriper det som utvecklingen senare ledde fram till under benämningarna Art Concret och Surrealism.

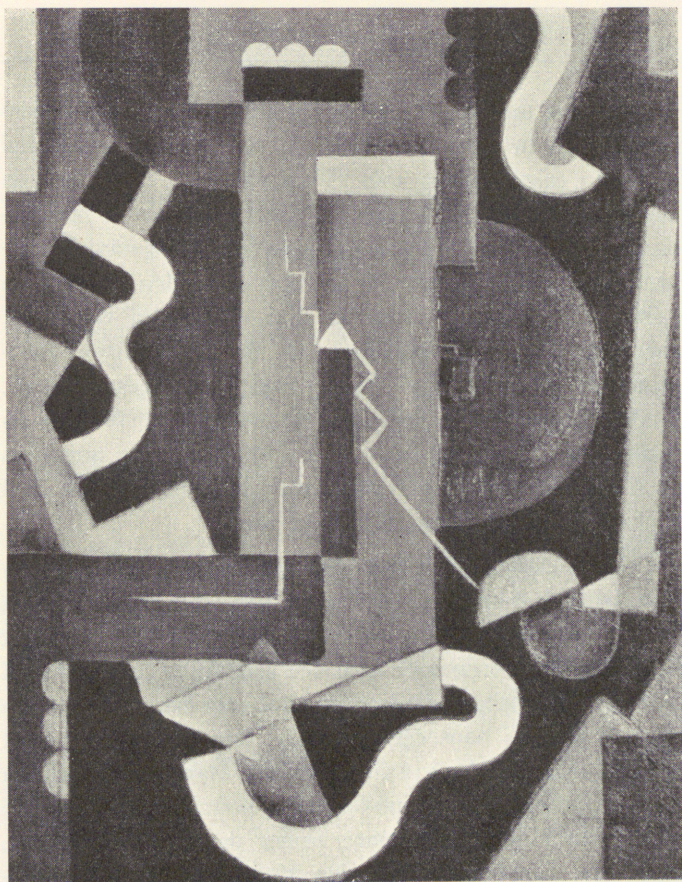
Tjugutalets första år, som GAN tillbragte i Paris, kännetecknades av maskindyrkan och strävan att finna nya uttrycksformer. Under arbete med dekorationer och kostymer till en balett av Moses Pergament, "Krelantems och Eldeling", som senare, 1928, uppfördes på Operan i Stockholm, fick hans målade figurer robotartad karaktär. Men det som i första hand betonades var deras dynamiska sammanhang och deras inplacering i bildytan, vars olika partier fogades in i ett organiserat samspel. GAN betraktade renässansperspektivet och impressionisternas lära om

Hästitämjaren 1914

färgläggning av naturen som förfalskningar av synupplevelsen lika väl som han tog avstånd från det han kallade "expressionismens flämtande patos". Han ville i stället återknyta det förlorade sambandet med den medeltida eller bysantinska konsten. Detta ledde till ett under klosterlikt tålmod frambragt verk med en svit illustrationer till Geijer-Afzelius samling Svenska folkvisor. De med otrolig omsorg utpenslade gouacherna hade föreställande karaktär, men de hade lånat sin spänstiga form från både kubismen och gotiken. Det blev en anknytning till gångna stilideal, som kom att stå som en motsvarighet till nya sakligheten under 20-talet, men som samtidigt utgjorde en protest mot den.

Den roll GAN spelade i den av Otto G. Carlsund ordnade Art Concret-utställningen 1930 i Stockholm är känd. Här fick han för första gången ge renodlade uttryck för de idéer han redan 1922 utformat i "Den gudomliga geometrien". Hans besvikelse blev också stor, när medlemmarna i Halmstadgruppen, vars andlige fader han var, inte ville följa honom längre på den inslagna vägen utan orienterade sig mot surrealismen. Halvt mot sin vilja kom han själv att arbeta efter dennas principer. Redan i "Den gudomliga geometrien" hade han använt vändningar, som visade att han inte stod främmande för att anknyta sitt bildskapande till det undermedvetna. På frågan, hur uppstår bild, hade han svarat: "Den uppstår genom en mystisk impuls. Denna impuls behöver icke alltid komma direkt från Omvärlden, från de föremål vi för tillfället betrakta, den kan uppstå utan yttre anledning, eller anledningen kan vara att söka långt tillbaka i minnet, ja, i det *undermedvetnas* mystiska sfär". 1925 gjorde han en målning "Rökarens huvud", som kan betraktas som tidig surrealism. När han på 30-talet undersökte möjligheterna att

Elektricitet 1915

skapa konst med dessa utgångspunkter gjorde han visserligen några ur den internationella surrealismens synvinkel renläriga saker sådana som "Vindsröjning", men det som han själv vill betrakta som sin surrealism är de minnesbilder han brukar beteckna som sina "vandringstavlor". De kan ytligt sett te sig som avhopp från den doktrinära kubismens principer, men de har oftast en dynamisk spänning i bildupbyggnaden, och de är en direkt motsvarighet till det Léger kallar sina "Paysages animés". Under senare år har den nu snart 70-årige GAN efter en genomgången svår sjukdom helt återvänt till sin ungdoms ideal och till den icke föreställande konsten, för att med oförminskad iver bygga vidare på den.

GAN:s konst har en klar personlig enhet präglad av den obrottsliga konsekvens, med vilken han följt sin linje. Inga yttre motgångar, ingen brist på förståelse har förmått honom till kompromisser med den åskådning han omfattat ända sedan 1913. Egendomligare är, att även när strömmen vänt sig i hans egen riktning, han själv kommit att stå mer eller mindre vid sidan av den. Han har visserligen själv gjort allt för att understryka denna attityd, och de som känner honom närmare finner den inte oförklarlig. Men den ger honom inte den rättvisa hans insats förtjänar.

Nils Lindgren

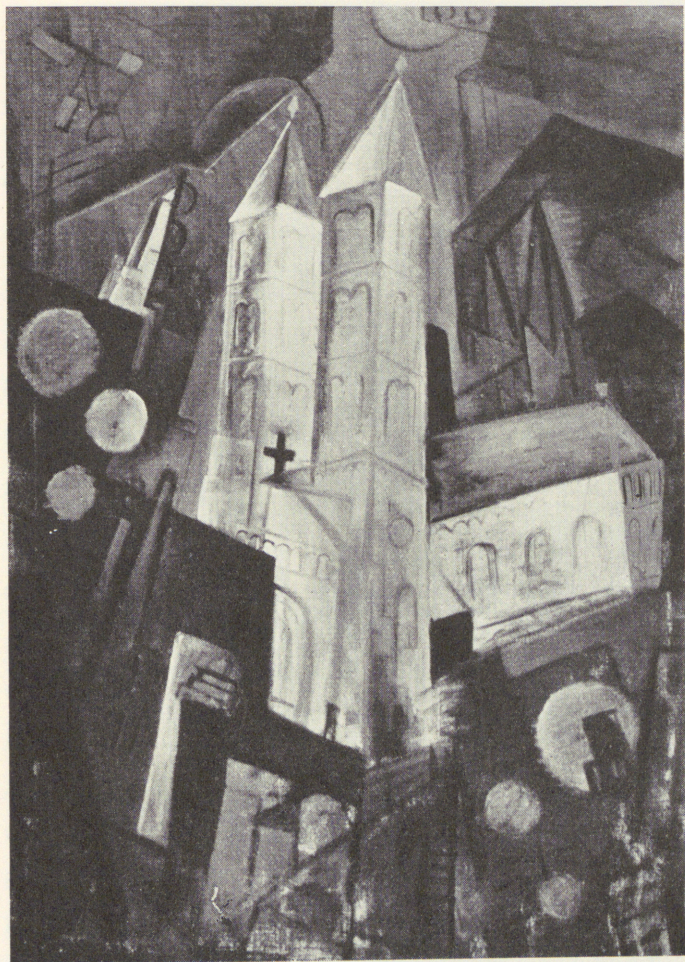
GÖSTA ADRIAN-NILSSON

Oljemålningar

1. Höjdhopp
Tillhör maskinmästare G. E. Ganborg, Norrköping	1913
2. Stilleben med halmhatt
Tillhör Norrköpings Museum	1913
3. Hästtämjaren
Tillhör Norrköpings Museum	1914
4. Elektricitet
Tillhör maskinmästare G. E. Ganborg, Norrköping	1915
5. Storstadstrafik	1917
6. Industriarbetare
Tillhör Folkets-Hus-Föreningen, Norrköping	1917
7. Ombord på pansarbåten	1917
8. Berns	1917
9. Lunds domkyrka
Tillhör Norrköpings Museum	1918
10. Vaktparad
Tillhör Nationalmuseum	1918
11. Militärbegravning
Tillhör Nationalmuseum	1918
12. Samoa
Tillhör tonsättaren Moses Pergament	1919
13. Under lyktan	1919
14. Abstrakt I	1919

Svensk-Franska Konstgalleriet

15. Sandskopa	1922
16. Biljardspelare	1923
17. Akrobater
Tillhör redaktör Nils Lindgren, Norrköping	1923
18. Marchand de couleurs	1923
19. Röd husar	1923
20. Tivoli	1923
21. K. 7. Husar I	1923
22. K. 7. Husar II	1923
23. K. 7. Husar III	1923
24. Rugbyspelare	1924
25. "Toldefterset"	1925
26. Tvärgata
Tillhör herr Fredrik Liepe, Malmö	1928
27. Den gula madonnan
Tillhör doktor Elsa Appelberg-Ulfsparre	1928
28. Gult plan	1929
29. Plangeometriskt
Tillhör doktor Elsa Appelberg-Ulfsparre	1929
30. Boxhandskar	1932
31. Transparent	1934
32. Komposition i grått	1934
33. Bågsjutande indian
Tillhör doktor Folke Ulfsparre	1934

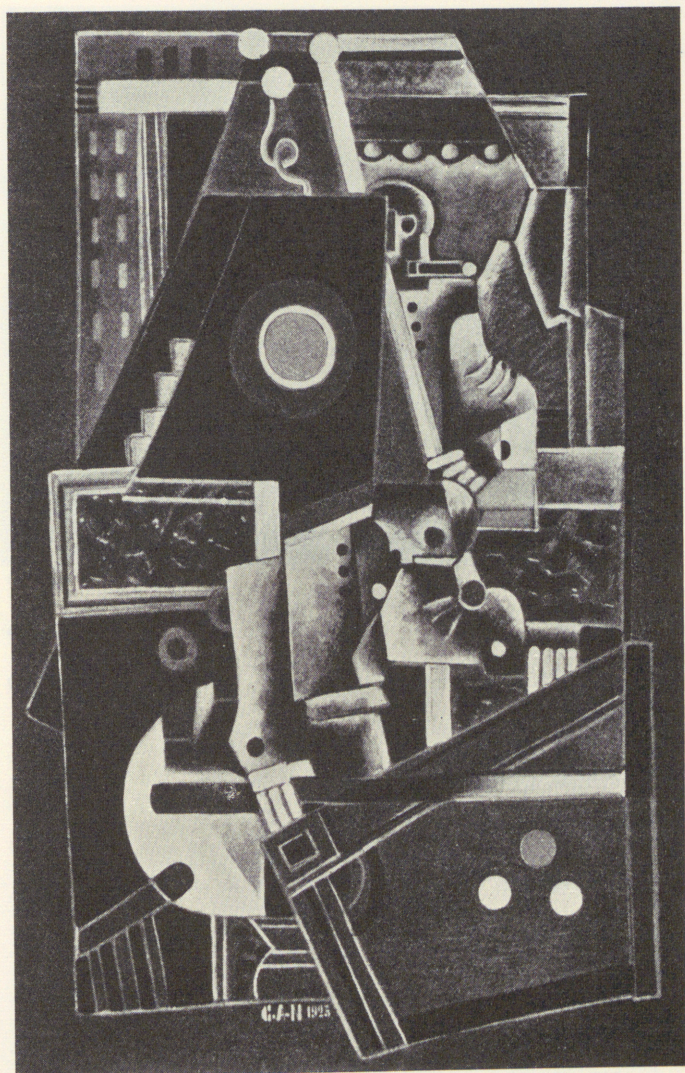
Lunds domkyrka 1918

Svensk-Franska Konstgalleriet

35.	Death in the afternoon
Tillhör herr Fredrik Liepe, Malmö	1936
36.	Blå interiör	1940
37.	Stubbamöllan	1940
38.	Hallen	1942
39.	Figur	1947
40.	Träd och hus	1948
41.	Industri I	1948
42.	Industri II	1948
43.	Korgflätning	1948
44.	Svart huvud	1952
45.	Janushuvud	1953
46.	Väckarklockan	1953
47.	Vinkel	1953
48.	Blodapelsin	1953
49.	"Flygande tefat"	1953
50.	Röd fisk	1953
51.	Apa	1953
52.	Mask	1953
53.	Rosa palett	1953
54.	Julljus	1953
55.	Gul slinga	1953

Målad träskulptur

56.	Figur i svart och vitt	1918

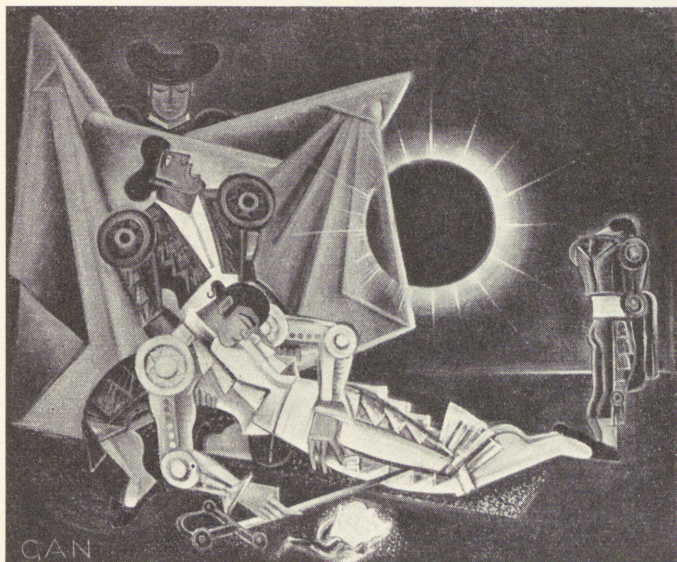

Biljardspelare 1923

Svensk-Franska Konstgalleriet

Gouacher

57.	Konstruktivt	1921
58.	Hatt och skugga	1921
59.	Figur i violett	1921
60.	Post	Collage 1922
61.	Komposition	1922
62.	Svenska Folkvisor efter Geijer och Afzelius Tillhör doktor Elsa Appelberg-Ulfsparre	1924
63.	Toreador Privat ägo	1928
64.	Piprökare	1950
65.	Figur	1950
66.	Nature morte	1950
67.	Xylofon	1951
68.	Ellips, grått och orange	1951
69.	Silo	1951
70.	Negermagi	1951
71.	Träd och figur	1951
72.	Klaviatur	1951
73.	Fönstret	1951
74.	Fågelhus	1951
75.	Trädet	1951
76.	Maskinellt	1951
77.	Bälgar	1951

Death in the afternoon 1936

Svensk-Franska Konstgalleriet

78. Flyget I	1951
79. Flyget II	1951
80. Figur med dam I	1951
81. Figur med dam II	1951
82. Gul figur	1952
83. Hyskor	1952
84. Figur	1952
85. Cirkushäst	1952
86. Grön cyklist	1952
87. Fågelfiskar i nät	1952
88. Saxofonist	1952
89. Cigarrettrökaren	1952
90. Tank	1952
91. Luftvärn	1952
92. Saxväxt	1952
93. Singing in the rain	1952
94. Orientalisk hamn	1952
95. Kaserngård	1952
96. Hällristning	1952
97. Atlantbåt	1952
98. Dragspelare	1952
99. Fågelindian	1952
100. Karusellen	1952
101. I öknen	1952

En monografi över
kubismens och den abstrakta
konstens banbrytare i Sverige

GÖSTA
ADRIAN-NILSSON

av NILS LINDGREN

Boken innehåller också ett
omtryck av konstnärens skrift
”*Den gudomliga geometrin*”

”... att boken är nödvändig för
att nuets konst rättvist skall kunna
bedömas är ett faktum.”

Nils Wedel i Ny Tid

”... fyller med heder sin plats
i Rabén & Sjögrens förnämliga
konstbokserie.”

Gotthard Johansson i Svenska Dagbladet

Häft. 37:—, linneb. 45:—

RABÉN & SJÖGREN

Stockholm
A.-B. Inktryck
1963

Pris 50 öre.